

5.4. Стан і напрями розвитку фармацевтичного виробництва

Лікарське забезпечення населення України та піднесення фармацевтичної галузі належить до найбільш пріоритетних та соціально значущих напрямів розвитку і структурної перебудови економіки держави. Вирішення таких глобальних загальнодержавних проблем можливе лише за умов економічного зростання України як держави та формування нової системи медикаментозного забезпечення населення і розвитку фармацевтичної промисловості відповідно до вимог ринку. Орієнтуючись на світові стандарти, Україна як незалежна держава повинна мати можливість забезпечувати власними силами потреби в ліках, медичній техніці та обладнанні не менш ніж на 60-80 %, а загальні витрати на охорону здоров'я мають становити не менше як 6 % валового національного продукту. Лікарські засоби, що виробляються, повинні відповідати міжнародним нормам якості виробництва – СМР.

Фармацевтична галузь України включає виробництво лікарських засобів і виробів медичного призначення, оптову й роздрібну торгівлю, спеціалізоване зберігання й розподіл (дистрибуцію) за допомогою налагодженої збутової мережі (аптеки, аптечні пункти тощо). Фармацевтичний сегмент у структурі хімічного виробництва щорічно займає до 15-9 % загального обсягу продукції і формує близько 1 % загального промислового виробництва.

Фармацевтична промисловість виробляє близько 1 400 препаратів із 3 000, що продаються в Україні. Щорічне розширення українського фармацевтичного ринку становить не менше ніж 10-12 % уже протягом декількох років. На ринку із зареєстрованих лікарських засобів 33,5 % – препарати українського виробництва, інші – іноземного. У вартісному вираженні це становить 30 і близько 70 % відповідно. У пакуваннях, навпаки, українські препарати становлять 70, імпорتنі – 30 %. Сьогодні 25 % лікарських препаратів, що споживаються в Україні, виготовляються вітчизняними виробниками, а інші імпортуються. Україна займає четверте місце в СНД за споживанням медикаментів, а порівняно з європейським рівнем – на порядок нижче – близько 50 дол США на душу населення (Чехія – 331, Словаччина – 254, Польща – 154 дол США). У грошовому вираженні у 2007 р. фармацевтичний ринок України становив 2,5 млрд дол США, на продукцію вітчизняного виробника припадало 24,2 %, на імпорту – 75,8 %. Отже, упровадження GMP-стандартів (належної виробничої практики) і поліпшення якості продукції дозволяє вітчизняним фармацевтичним компаніям конкурувати з іноземними виробниками. GMP-стандартизація передбачає як поліпшення якості менеджменту і кваліфікації працівників, так і модернізацію потужностей.

Фармацевтичне виробництво нараховує 323 підприємства (2 великих, 84 середніх, 237 малих), частка його продукції у промисловому виробництві у 2007 р. становила: за обсягом реалізації продукції – 0,5 %, за кількістю найманих працівників – 0,6 %, за вартістю основних засобів – 0,5 %, за інвестиціями в основний капітал – 0,7 %, на технологічні інновації – 1,2 % від загальних витрат у промисловість України, у експорті товарів з України – 0,26 %, імпорті – 3,2 %. Високотехнологічна продукція в загальному випуску фармацевтичної галузі не перевищувала 1 %. Для того, щоб подолати науково-технічне відставання вітчизняної фармацевтичної галузі, потрібні інвестиції, а не тільки інновації. А це можливо за умов формування і реалізації виваженої державної політики у сфері інвестиційного режиму, створення законодавчих і адміністративних засад регулювання цього ринку. Виробництво медичних препаратів – специфічний бізнес, який жорстко регламентується державою.

У цілому фармацевтичне виробництво перебуває під впливом комплексу взаємопов'язаних внутрішніх та зовнішніх чинників, які сформуvalи наступні визначальні тенденції його розвитку:

- фізичний знос основних виробничих засобів загалом у галузі становить 39,6 %, моральний – до 55 %. Щорічний коефіцієнт відновлення основних виробничих засобів не перевищує 0,5 %;

- існуюча сировинна база галузі значною мірою незадовільна та незбалансована, вимагає якісних змін відповідно до потреб внутрішнього виробництва (практично 70 % препаратів виробляється з іноземних субстанцій);

- обмежений процес сертифікації продукції відповідно до вимог ISO, значна частина продукції, яку виробляють підприємства, не відповідає нормативно-технічним вимогам до якості рецептури й вимагає опрацювання інструментів та механізму її вирішення в рамках єдиної промислової політики. Частина фальсифікованої та неякісної продукції у роздрібному продажі сягає 30 %;

- у фармацевтичній галузі функціонують кілька спільних підприємств, що явно не розкриває її потенціалу у сфері зовнішньоекономічного співробітництва;

– недосконалість законодавства інтелектуальної власності у сфері лікарських засобів в Україні призводить до того, що фактично розмито критерії оригінальних і генеричних препаратів, а відсутність на ринку України «класичних» генеричних компаній, тобто тих, які виготовлять генеричні препарати, не вдаючись до їх брендуння й широкої рекламно-маркетингової компанії, і просувають препарати винятково за рахунок цінової політики;

– нестача фінансових коштів у суб'єктів підприємницької діяльності, фактична відсутність ефективної фінансової, організаційної та інформаційної їх підтримки на державному рівні.

Сьогодні Україна не здатна повністю задовольнити власні потреби в необхідних ліках, і вирішення цієї проблеми потребує втручання держави як в аспекті розвитку власної фармацевтичної промисловості, так і у виділенні кредитів на закупівлю необхідних ліків за кордоном. За рахунок фармацевтичної галузі України внутрішній ринок задовольняється лише на 38-40 % за асортиментом і до 30 % – за обсягом продукції. Переважна частка (близько 90 %) ліків представлена генериками, що додатково загострює цінову конкуренцію між українськими виробниками, які прагнуть зайняти одну і ту ж саму ринкову нішу, залишаючи вільною нішу високотехнологічних оригінальних препаратів. Сучасна структура фармацевтичної промисловості України далека від досконалості і характеризується різким розбалансуванням, невідповідністю сировинної та переробної сфер, значним відставанням інфраструктурного їх забезпечення, а головне – не задовольняє кінцевий споживчий попит. Вона не інтегрована у світові процеси технологічного і науково-технологічного розвитку. Виробництво лікарських препаратів на хіміко-фармацевтичних заводах України здійснюється в основному з імпортних субстанцій. У собівартості лікарських форм вартість субстанцій становить 60 %. Власні потреби в субстанціях Україна перекидає приблизно на 20 %.

Діюча система державної закупівлі ліків не відповідає потребам розвитку вітчизняної медичної, фармацевтичної галузей, а також програм, які необхідно виконувати Міністерству охорони здоров'я (МОЗ). Не виконує МОЗ комплексу заходів щодо боротьби із захворюваннями, передбаченими цими програмами, а закуповує дорогі ліки та обладнання, які практично неприйнятні для людей навіть із середнім достатком. Із продукції, яка імпортується, 20 % має свої аналоги в Україні. Імпортні лікарські засоби сьогодні купують тільки найбільш лояльні до них покупці (до 15 % усіх покупців). За наявності вітчизняних аналогів, які мають нижчу ціну, споживачі віддаватимуть перевагу саме їм. Це дає підставу припускати, що більше шансів зберегти свою нішу на ринку імпортних лікарських засобів там, де вони не заміщуються в повному обсязі препаратами місцевого виробництва.

У 2008 р. кількість населення в Україні становила 46,1 млн чоловік, близько 30 % якого – це пенсіонери. За офіційними даними, 19,0 тис. чол. – ВІЛ-інфіковані, 4,4 тис. – хворі на СНІД, 35,9 тис. – на туберкульоз, 152,9 тис. – на злоякісні новоутворення, 115,1 тис. – на розлади психіки та поведінки, 70,7 тис. чол. – на венеричні хвороби. Платоспроможний попит населення (середній українець витрачає на ліки до 10 дол США, в Японії – 245, США – 178, Франції – 156, Бельгії – 124, Нідерландах – 72, Росії – 35 дол США) і лікувально-профілактичних закладів навіть на життєво необхідні лікарські препарати не відображає дійсну потребу, а фактори, що визначають попит і кон'юнктуру на внутрішньому ринку, не підлягають прогнозуванню навіть на найближчу перспективу, зважаючи на відому структуру за прибутками. Продаж препаратів, роздрібна ціна яких перевищує 20 грн, становить лише 3 % від загального аптечного обсягу продажів. Частка загального фонду видатків на охорону здоров'я в загальному обсязі ВВП в Україні у 2001 р. становила 2,7 %, у 2002 р. – 2,6 %, 2003 р. – 3 %, 2004-2006 рр. – 2,8 %. У цих умовах особливо важливим є розуміння концепції стратегічного

управління виробництвом, підпорядкування виробництва споживачеві, завданню задоволення ринкового попиту.

Першим кроком у цьому напрямі є оновлення переліку основних лікарських засобів відповідно до світового досвіду, на якому ґрунтуються рекомендації Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ). Згідно з визначенням ВООЗ, основні лікарські засоби – це ті засоби, що задовольняють потребу більшості населення і повинні бути доступними для нього в будь-який час, в адекватній кількості, відповідних лікарських формах, а також мати ту вартість, яку може сплатити пацієнт і суспільство. Перелік повинен бути єдиним нормативним документом для закупівель за кошти державного бюджету, а ціни на лікарські засоби, включені до Національного переліку, підлягати державній реєстрації.

Питання нормативного врегулювання законодавства, у тому числі у сфері обігу лікарських засобів, постало з моменту проголошення Україною незалежності. Одним із найважливіших етапів законодавчого врегулювання діяльності у сфері обігу ліків було прийняття Закону України «Про лікарські засоби». Нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, Міністерства охорони здоров'я України, Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва сприяли впорядкуванню діяльності в цій сфері, проте деякі з них суперечили одне одному та допускали неоднозначне трактування.

Сучасний етап економічного розвитку України позначений насиченням фармацевтичного ринку лікарськими засобами, формуванням нових ринкових структур господарювання та управління, реструктуризацією фармацевтичних підприємств та аптечних закладів, підвищенням вимог до якості лікарського забезпечення населення. Недосконаліми залишаються управління та координація фармацевтичними закладами з боку держави, діють розрізнені структури в областях (фармацевтичні управління, комунальні підприємства, акціонерні товариства та ін.), які мають різну організаційно-правову основу. Недосконалість законодавства призводить до того, що фактично розмито критерії відмінності оригінальних і генеричних препаратів. Генеричні препарати становлять до 90 % ринку лікарських засобів України.

В Україні зареєстровано 10 524 тис. лікарських засобів, з них – 33 % вітчизняних. У 2008 р. імпорт перевищує експорт у 16 разів. Імпорتنі поставки визначають сьогодні в основному і тенденції внутрішнього споживання та ринку фармацевтичної продукції в Україні. Найважливішими причинами, що обумовлюють залежність України від зарубіжних виробників лікарських засобів, є незадовільне виконання положень відповідних законів і нормативних документів, які стосуються медико-соціальних проблем, пов'язане зі скрутним фінансовим становищем в країні. Україна імпортує майже у 3,2 рази більше фармацевтичної продукції, ніж випускає. Імпортна складова внутрішнього фармацевтичного ринку у вартісному вимірі більш ніж у 3,9 рази перевищує обсяги вітчизняної продукції, яка споживається на внутрішньому ринку. Частка експорту в зовнішньоторговельному обігу становить 5,8 %, імпорту у внутрішньому споживанні – 79,7 % і має тенденцію до збільшення, що робить імпорتنі поставки та митно-тарифне регулювання зовнішньоторговельними потоками впливовим чинником функціонування галузі та формування обсягів зовнішнього продажу її продукції. За останні п'ять років експортні поставки фармацевтичної продукції виростили у 2,3 рази, імпортна складова внутрішнього споживання – у 3,2, загальне від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі – у 3,3 рази.

Серед факторів, що обумовлюють указану залежність, у першу чергу, слід назвати: відсутність належної фінансової, організаційної та інформаційної структури, підтримки конкурентоспроможності українського експорту і раціоналізації структури імпорту, державного регулювання виробництва і реалізації лікарських засобів, виваженої кредитної

політики; невиконання державних зобов'язань перед виробниками фармацевтичної продукції; низький попит на вітчизняні ліки через відсутність обігових коштів в установах охорони здоров'я на придбання ліків; недоліки ціноутворення; перевиробництво окремих найменувань препаратів; нижча якість вітчизняних препаратів порівняно із закордонними аналогами через відсутність умов для забезпечення правил GLP, GCP, GMP, які дозволяють одержати ліки з гарантованою дією; висока вартість окремих препаратів, що роблять їх недоступними для споживачів (це результат відсутності правильних маркетингових досліджень на етапі планування розробки); невідлагодженість системи державного регулювання у сфері науки, технологій та інновацій, скорочення обсягів фінансування наукових досліджень і розробок, відсутність важливих сировинних ресурсів (близько 80 % від потреби експортується).

Одним із основних напрямів подальшого розвитку вітчизняної фармацевтичної галузі залишається гарантування якості безпеки та ефективності лікарських засобів. Єдиним шляхом виконання цього завдання є впровадження системи забезпечення якості, яка охоплює всі етапи обігу ліків – від створення на основі формування попиту до реалізації та застосування кінцевим споживачем.

Орієнтація виробників лікарських препаратів на попит споживачів потребує систематичного та глибокого дослідження різних сегментів фармацевтичного ринку, думок фахівців та переваг споживачів. Інформація при цьому мусить бути об'єктивною, а результати – репрезентативними. Для вирішення маркетингових завдань дослідники повинні оперувати поняттями цільових аудиторій споживачів, визначити кількість респондентів у вибірці та розрахувати її структуру (співвідношення параметрів) пропорційно до структури генеральної сукупності цільової аудиторії. Однак цього недостатньо при прийнятті рішень у сфері державного регулювання й управління.

Ціноутворення – основний важіль стабільності фармацевтичного ринку. Політика ціноутворення вимагає аналітичного підходу, узагальнення та наукового дослідження процесів, що відбуваються на вітчизняному фармацевтичному ринку. У зв'язку з тим, що закупівля лікарських препаратів у багатьох країнах складає основну частку загальних витрат на охорону здоров'я, система закупівель лікарських засобів, необхідних для надання медичної допомоги, повинна бути ефективною та раціональною. Тому на нинішньому етапі є актуальним вивчення сучасних тенденцій розвитку процедур проведення тендерних торгів. Для закупівлі найбільш ефективних і економічно вигідних лікарських препаратів необхідно проводити постійний перегляд переліку лікарських засобів, рекомендованих для закупівлі за державні кошти (деякі препарати іноземного виробництва варто вносити на стадії реєстрації), а також на основі клінічних, лабораторних та фармакоекономічних досліджень нових вітчизняних препаратів регулярно корегувати цей перелік.

Перелік вітчизняних та імпортованих лікарських засобів і виробів медичного призначення, ціни на які підлягають державному регулюванню, сьогодні є одним із складових елементів системи діючих переліків лікарських засобів, який повинен забезпечувати ефективне стримування рівня цін на медикаменти в державі. У зв'язку з цим особливого значення набувають проблеми маркетингового забезпечення й управління підприємств фармацевтичної галузі, що враховують специфіку сировинної бази, багатоваріантність шляхів одержання фармацевтичної продукції, реалізації, управління і стимулювання. Одним з важливих завдань при виконанні маркетингових досліджень є оцінка сектора ринку для конкретного препарату, потреба в ньому, що визначається захворюваністю. Подальшим кроком варто визначити максимальний обсяг ринку, тобто можливого обсягу за відсутності конкурентів. У цьому випадку обсяг визначається купівельною спроможністю населення і вмотивованим спонуканням – важливістю його придбання з погляду індивідуума.

Розглядаючи процес створення та освоєння нових лікарських засобів як основу забезпечення ними населення України й виходу за кордон, держава має створити сприятливі правові, економічні й організаційні умови для всіх учасників цього процесу. Це повинно дістати відображення у найрізноманітніших формах – прямого фінансування, формування собівартості продукції з урахуванням затрат на інновації тощо. Основну увагу слід приділяти якості. Це питання не тільки здоров'я людей, а й політики. А для цього необхідні нові підходи до роботи, трансформація галузі, її управління. Назріла потреба формування цілісної системи заходів державного стимулювання розвитку і реалізації експортного потенціалу України. Експортні поставки фармацевтичної продукції є основним джерелом реальних надходжень коштів для підприємств-експортерів, а також поточного поповнення обігових коштів. Переважаючий в Україні імпорт свідчить про головний недолік вітчизняної фармацевтичної промисловості – технологічну відсталість, порівняно зі світовими тенденціями, і недосконалість державного управління в цій сфері, зокрема у створенні механізмів для досягнення цінової доступності ліків і передусім для закладів охорони здоров'я, що повністю або частково фінансуються з державного бюджету, та населення з низькими доходами.

Основними недоліками ціноутворення для фармацевтичної промисловості є диспаритет цін на продукцію фармацевтичного сектора і на ресурси для нього, наявність посередників. Практично всі розвинені країни регулюють ціни на фармацевтичну продукцію, сировину. Вони орієнтуються на забезпечення певного рівня доходів, а зміна співвідношення цін на окремі види його продукції стимулює структурні перетворення товаровиробників залежно від кон'юнктури ринку або національних інтересів. При цьому застосовують класичні, перевірені практикою методи: установлення фіксованих цін, контроль за цінами монополій і великих виробників, визначення меж для зміни цін, створення умов для їх зниження. В Україні сьогодні немає відповідного нормативно-правового акта, який регулював би цю проблему.

Першими кроками у цьому напрямі є:

- оновлення переліку основних лікарських засобів відповідно до світового досвіду, на якому ґрунтуються рекомендації ВООЗ. Ціни на такі ліки (а це близько 4 000 найменувань) мають підлягати державному регулюванню як шляхом реєстрації, так і обмеженням торговельних надбавок;

- створення та постійне функціонування системи моніторингу цін виробників і постачальників на основні лікарські засоби і виробів медичного призначення вітчизняного виробництва, динаміки світових цін на них, митної вартості відповідних товарів зарубіжного виробництва та системи моніторингу показників їх доступності для населення;

- розробка механізмів досягнення доступності ліків для всіх верств населення як фізичної (наявність необхідних вітчизняних ліків у достатній кількості), так і економічної (фінансової), передусім для закладів охорони здоров'я, що повністю або частково фінансуються із державного та місцевих бюджетів;

- приведення існуючих нормативних документів щодо порядку реєстрації лікарських засобів у відповідь на вимоги Указу Президента про поліпшення забезпечення населення лікарськими засобами і виробами медичного призначення, а також підвищення ефективності державного управління в цій сфері.

В економічно розвинених країнах проблему ціноутворення вирішують за рахунок і прямих, і непрямих заходів регулювання. Пряме регулювання – це обмеження торгових націнок, реєстрації і контролю за цінами, що здебільшого діє для тих лікарських засобів, вартість яких повертається системою соціального страхування, тобто за рахунок держави. Непряме регулювання здійснюється за рахунок пільгових переліків життєво

необхідних лікарських засобів, які держава гарантує закупити у вітчизняного виробника або імпортера. При цьому визначаються граничні націнки, і буде відома вартість цих препаратів на ринку.

Для вирішення проблем цінової доступності лікарських препаратів в Україні потрібно ввести державний контроль за цінами на фармацевтичну продукцію, затвердити Перелік основних життєвоважливих лікарських засобів, які держава гарантує закупити у вітчизняних виробників та імпортерів, і визначити граничні націнки та їх ціни на ринку. По суті, це має бути держзамовлення, яке дасть можливість організувати на належному рівні медикаментозне забезпечення профілактичних заходів та лікувального процесу.

У контексті викладеного вище необхідність державного регулювання економічних процесів у фармацевтичному секторі є очевидною, а забезпечення на цій основі безпечними лікарськими засобами слід розглядати як найважливішу умову її суверенітету, економічної незалежності в ринкових відносинах і глобалізаційних процесах. При цьому державне регулювання включатиме як пряме регулювання державних підприємств і підприємств колективної власності (державні капіталовкладення, держзамовлення), так і непрямі методи, що дозволяють активізувати в потрібному напрямі кошти банків, комерційних структур, іноземних інвесторів.

Очевидною є необхідність державного впливу на процеси розвитку аптечних закладів шляхом установа мінімальної кількості аптек, які, незалежно від форм власності, мають бути готовими до виготовлення лікарських засобів.

Україна залежить від зарубіжних виробників лікарських субстанцій на 80 %, медпрепаратів – на 70 % і не забезпечує потреб населення у лікарських засобах відповідно до рекомендацій ВООЗ. А переважна більшість розробок, навіть повністю підготовлених до виробництва, в Україні не реалізується. На ринку немає вітчизняних лікарських засобів на основі біологічно активних речовин рослинного походження (фітохімічні препарати в США вже досягли 50 % у загальній номенклатурі, в Японії – 90 %). Співвідношення ненаркотичних анальгетиків (ННА) та нестероїдних протизапальних засобів (НПЗЗ) українського виробництва та імпортних становить 29,4 проти 70,6 %. Шостий технологічний уклад, де ключовим фактором є мікробіологічна промисловість, види діяльності, засновані на біотехнологіях, не перевищують 1 %. Частка інженерних інсулінів у загальній структурі інсулінового ринку України сягає близько 15 %, у США – 98 %. Медична галузь продовжує фінансуватися і розвиватися за залишковим принципом та не виходить за межі 3-2,8 % ВВП. Статтею 12 Закону України «Основи законодавства про охорону здоров'я» передбачено фінансування медичної галузі не менше 10 % ВВП. За висновками ВООЗ, галузь не спроможна функціонувати і розвиватися в країнах із рівнем фінансування, нижчим за 6 % ВВП.

Аналіз стану фармацевтичного ринку в Україні дає підстави охарактеризувати його як такий, що потребує подальшого розвитку, залучення інвестицій, реструктуризації та диверсифікації структури експорту за рахунок збільшення в ньому частки наукоємної, високотехнологічної продукції, що відповідає міжнародним стандартам GMP (належна виробнича практика) та ISO-9001-2000 і ISO-14001, яких дотримуються найвідоміші світові лідери фармацевтичної індустрії. Це можливо за умов формування і реалізації виваженої державної політики у сфері інвестиційного режиму, створення законодавчих і адміністративних засад регулювання цього ринку, підвищення рівня організаційного менеджменту в компаніях, що працюють на ньому, вжиття відповідних заходів на законодавчому та виконавчих рівнях, які сприяли б реальному прискоренню науково-технічних проблем, удосконаленню нормативно-правової бази щодо покращення організаційних засад регулювання обігу лікарських засобів з урахуванням законодавства Європейського Співробітництва, порядку державної реєстрації лікарських засобів, підвищення державного управління у цій сфері.

Фармацевтична промисловість є і залишається в перспективі важливою складовою народного господарства, від розвитку якої залежить здоров'я українського народу. Тому вітчизняним виробникам лікарських засобів необхідно здійснити комплекс робіт з аналізу та прогнозування ринку. Найхарактернішими напрямками їх діяльності є: вивчення споживачів, аналіз конкурентів, споживчих властивостей, існуючого і нового ринку, системи розподілу, вибір стратегії цін, визначення місткості ринку та виділення на ньому власної частки. На кожному підприємстві потрібно забезпечити: формування стратегічних планів розвитку з використанням інновацій; диверсифікацію та оновлення номенклатури продукції, зменшення витрат на її виробництво; оптимізацію структури виробництва відповідно до наявних цін ринків та перспектив освоєння їхніх секторів; запровадження сучасного менеджменту та підвищення рівня кваліфікації працівників. Основні напрями технічної політики розвитку фармацевтичного виробництва України повинні включати: технічне переозброєння на основі європейських стандартів; запровадження системи управління, в основі якої лежать принципи GMP GC, міжнародні стандарти ISO та Європейська модель ділової досконалості; поліпшення нормативно-правової бази, яка сприяє створенню та забезпеченню нововведень.

Ураховуючи, що фармацевтична продукція закупається у будь-якому випадку (на вітчизняних підприємствах або імпортом, де через ціну здійснюються інвестиції іноземної промисловості), держава повинна знайти можливості для фінансування розвитку національної фармацевтичної промисловості та прийняти низку заходів щодо прискорення інноваційних процесів у галузі.

Для забезпечення конкурентних переваг України у світовому територіальному розподілі праці з виробництва фармацевтичної продукції необхідно:

- здійснити масштабну реконструкцію і технічне переоснащення виробничих підрозділів підприємств, змінити базу технічної і технологічної документації, забезпечити комплексне навчання фахівців різного профілю і, звичайно ж, привести якість і технології препаратів, що їх виробляють, у відповідність до світових стандартів;

- розширити функції фармацевтичної промисловості як замовника з розробки нового обладнання, що визначає доцільність, технічні й технологічні параметри і послідовність створення нової техніки;

- підвищити ефективність використання коштів на науково-дослідні та конструкторські роботи, законодавчо визначити обов'язковість таких відрахувань у галузевий позабюджетний фонд з тим, щоб ці кошти використовувалися насамперед на розробку нових технологій галузевого значення і створення нових наукоємних технологій;

- посилити підтримку створення нової техніки і технології. Значний обсяг цих коштів повинен виділятися у вигляді бюджетних позик та цільових коштів, а кошти, які направляються на інновацію виробництва і створення нової техніки, не обкладалися податками;

- удосконалити подальший розвиток ринкових механізмів управління фармацевтичним виробництвом на основі вивчення попиту на його продукцію, ринків збуту на лікарські засоби, удосконалення системи маркетингових досліджень щодо ринків цієї продукції підприємствами. Особливу увагу слід приділити випуску експортних видів фармацевтичної продукції, що належить до перспективних у галузі;

- забезпечити фінансування медичної галузі на рівні, не нижчому 10 % ВВП, за рахунок державного бюджету – не менше 6 % ВВП. Сьогодні медична галузь продовжує фінансуватися за залишковим принципом і не виходить за межі 3-2,8 % ВВП.

Потребує глобальних структурних перетворень на законодавчому рівні система регулювання обігу лікарських засобів, насамперед реєстрації препаратів, ліцензування та сертифікації фармацевтичного виробництва. Стандарти мають бути єдиними, і визначати відповідність цим стандартам повинен єдиний регуляторний орган.

Реалізація зазначених напрямів розвитку фармацевтичної промисловості можлива на основі розробки, прийняття і впровадження у практику Національної політики лікарського забезпечення відповідно до рекомендацій ВООЗ, у якій повинні визначатися обґрунтовані шляхи піднесення вітчизняного фармацевтичного виробництва до високого рівня конкурентоспроможного технологічного розвитку, стратегія їх досягнення і обов'язки держави, пов'язані з реформуванням національної політики лікарського забезпечення. Держава повинна витратити кошти на організацію вітчизняного виробника препаратів, а не підтримувати ними зарубіжні компанії. Першочерговій державно-фінансовій підтримці підлягають заходи щодо створення, державного випробування та реєстрації нових вітчизняних лікарських засобів, а також впровадження у виробництво нових вітчизняних препаратів. Відставання технологічного та науково-технічного рівня фармацевтичної промисловості України вимагає упереджувачого розвитку науково-технічної сфери, удосконалення її структури, збільшення обсягів та підвищення якості проведення науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) під секторальні пріоритети розвитку галузі відповідно до Програми забезпечення населення України лікарськими засобами і виробами медичного призначення.

Для вирішення проблем цінової доступності лікарських препаратів потрібно ввести державний контроль за цінами на фармацевтичну продукцію, затвердити Перелік основних життєвоважливих лікарських засобів, які держава гарантує закупити у вітчизняних виробників та імпортерів, і визначити граничні націнки та їх ціни на ринку. По суті, це має бути держзамовлення, яке дасть можливість організувати на належному рівні медикаментозне забезпечення профілактичних заходів та лікувального процесу. Практично всі розвинені країни регулюють ціни на фармацевтичну продукцію і сировину. Вони орієнтуються на забезпечення певного рівня доходів, а зміна співвідношення цін на певні види його продукції стимулює структурні перетворення виробників залежно від кон'юнктури ринку або національних інтересів. При цьому застосовують класичні, перевірені практикою методи: встановлення фіксованих цін, контроль за цінами монополій і великих виробників, визначення межі для зміни цін, створення умов для їх зниження.